

Duygusal Özerklik ve Öğrenci Yılmazlığı Arasındaki İlişkilerin Öğrenci Görüşlerine Göre İncelenmesi

 Könül ABASLI

IDI, SRRD Projesi

konulabasli@gmail.com

 Şule POLAT

Milli Eğitim Bakanlığı

sule.polat@yahoo.com

Gönderilme Tarihi: 21/11/2018

Kabul Tarihi: 28/02/2019

Yayınlanma Tarihi: 26/03/2019

DOI: [10.30855/gjes.2019.05.01.001](https://doi.org/10.30855/gjes.2019.05.01.001)

Makale Bilgileri

Anahtar Kelimeler:

Duygusal özerklik,
Öğrenci yılmazlığı,
Okula devamsızlık,
Akademik başarı,
Ortaokul öğrencisi

ÖZET

Bu çalışma 2016-2017 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde Ankara ili merkez ilçelerindeki kamuya bağlı ortaokullarda öğrenim gören 584 ortaokul öğrencisinin gönüllü katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Çalışmada ortaokul öğrencilerinin görüşlerine göre duygusal özerklik, öğrenci yılmazlığı, not ortalaması ve okul devamsızlığı arasındaki ilişkilerin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma verileri kişisel bilgi formu, Steinberg ve Silverberg (1986) tarafından geliştirilen ve Türkçeye uyarlama çalışmaları Deniz, Çok ve Duyan (2013) tarafından gerçekleştirilen "Duygusal Özerklik Ölçeği" ve Arastaman (2011) tarafından geliştirilen "Öğrenci Yılmazlığı Ölçeği" ile toplanmıştır. Araştırma kapsamında ortaokul öğrencilerinden toplanan veriler doğrulayıcı faktör analizi, Pearson korelasyon ve regresyon analizi ile çözümlenmiştir. Korelasyon analizi sonucunda elde edilmiş bulgular duygusal özerklik ile öğrenci yılmazlığı arasında orta düzeyde pozitif yönlü ilişkinin, duygusal özerklik ile okula devamsızlık arasında düşük düzeyde negatif yönlü ilişkinin, duygusal özerklik ve öğrencilerin not ortalaması arasında düşük düzeyde pozitif yönlü ilişkinin, öğrenci yılmazlığı ve okula devamsızlık arasında düşük düzeyde negatif yönlü ilişkinin, öğrenci yılmazlığı ve öğrencilerin not ortalaması arasında ise düşük düzeyde pozitif yönlü istatistiksel olarak anlamlı ilişkilerin olduğuna ilişkin kanıtlar sunmuştur. Regresyon analizi sonuçları ise sadece öğrenci yılmazlığının duygusal özerkliğin anlamlı bir yordayıcısı olduğunu göstermiştir. Araştırma sonuçlarında okula devamsızlığın azalmasının ve not ortalamasının artmasının duygusal özerkliğin artırdığı görülmüştür. Ayrıca çalışmada öğrenci yılmazlığının artmasının duygusal özerkliğin artırdığı sonucuna da ulaşılmıştır.

Abaslı, K., & Polat, Ş. (2019). Duygusal özerklik ve öğrenci yılmazlığı arasındaki ilişkilerin öğrenci görüşlerine göre incelenmesi. *Gazi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(1), 1-15. <https://dx.doi.org/10.30855/gjes.2019.05.01.001>.

Dergi Web Sayfası: <http://dergipark.gov.tr/gebd>

The Examination of Relationship Between Emotional Autonomy and Student Resiliency According to Students' Opinions

Article Info

Keywords:

Emotional autonomy,
Student resiliency,
School absenteeism,
Grade point average
Secondary school student

ABSTRACT

This study was carried out with the voluntary participation of 584 students who studied in the public secondary schools in the central districts of Ankara city in the spring term of 2016-2017 academic year. In this study, it was aimed to examine the relationship among emotional autonomy, student resiliency, grade point average and school absenteeism according to the secondary students' opinions. The data were collected with personal information form, Emotional Autonomy Scale developed by Steinberg and Silverberg (1986) and adapted to Turkish by Deniz, Çok and Duyan (2011) and the Student Resiliency Scale developed by Arastaman (2011). The data collected from the participants were analyzed by using confirmatory factor analysis, Pearson's correlation and regression analysis. The results obtained from the analyzes showed that, there was a significant moderately positive relationship between emotional autonomy and students resiliency, a low level of negative relationship between emotional autonomy and school absenteeism, a low level of positive relationship between emotional autonomy and grade point average of students, a low level of negative relationship between student resiliency and school absenteeism, a low level of positive relationship between students resiliency and the average grade of students. The results of regression analysis showed that student resiliency was a significant predictor of emotional autonomy. In the results of the study, it was also seen that decreased school absenteeism and increase grade point average augment emotional autonomy. In addition, the result of the research showed that student resiliency increase enhanced emotional autonomy.

GİRİŞ

Özerklik "autonomy" Latince "autos" kelimesi "öz" anlamında ve "nomos" kelimesi "yönetim" anlamına gelen kelimelerinin birleşiminden oluşmuş ve kavramın kökenine dayalı tanımların çoğunda "kişinin kendi kendini yönetme yeterliğini göstermeye çalışması" anlamını taşımaktadır (Özdemir ve Çok, 2011). Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük'te özerklik "bir topluluğun, bir kuruluşun ayrı bir yasaya bağlı olarak kendi kendini yönetme hakkı, muhtariyet, otonomi, otonomluk" olarak tanımlanmaktadır. En genel tanımıyla özerklik kavramı özgür olma ve kendi kararlarını alma biçiminde ifade edilmektedir (Spear ve Kulbok, 2004). Kağıtçıbaşı (2005) özerklik kavramını tanımlarken aile içindeki sıkı etkileşim örüntüleri ile beraber çocuk yetiştirme tarzlarına da vurgu yaparak bu süreçte ilişkilerin önemini belirtmiştir. Collins, Gleason ve Sesma (1997) özerklik kavramını ergenlerin aileleriyle ilişkilerini dengeli bir şekilde sürdürürken, kendi kararlarını alabilmeleri ve aldıkları kararları uygulayabilmeleri olarak açıklamaktadır. Bir diğer tanıma göre özerklik ergenlerin değer, duygu ve davranışlarında giderek ailesinden, akranlarından ve çevresindeki diğer bireylerden bağımsızlaşmaya başlaması

şeklinde açıklanmaktadır (Russel ve Bakken, 2002; Steinberg, 2007). Özdemir ve Çok'a (2011) göre özerklik ailenin çocuğa olan tutumları ile gelişen ve daha sonra aile ortamının dışında devam eden, toplumun kültüründen etkilenen sosyal bir gelişim alanıdır.

Alan yazında özerklik kavramının üç boyut altında kavramsallaştırıldığı görülmektedir. Bu boyutlar bilişsel, davranışsal ve duygusal özerklik şeklinde incelenmektedir (Blos, 1979; Sessa ve Steinberg, 1991). Birinci boyut olan "bilişsel özerklik" kişinin kendine güvenmesi, "kendi yaşamını kontrol edebileceğine dair inancı" ve "aşırı bir toplumsal onaylama baskısı hissetmeden karar alabildiği duygusu" olarak tanımlanmaktadır (Blos, 1979; Sessa ve Steinberg, 1991). İkinci boyut olan "davranışsal özerklik" ise davranışlarını yöneten ve kendine ilişkin kararlarda söz sahibi olmayı ve kararlarını uygulamayı kapsayan bir işleyiş olarak ifade edilmektedir (Blos, 1979; Sessa ve Steinberg, 1991). Son boyut olan "duygusal özerklik" ise bireyin bağımsız karar verme yeteneği ve bireylerin aileden bağımsızlaşması olarak nitelendirilmektedir (Blos, 1962, akt. Fozio-Thielk, 2015: 10; Sessa ve Steinberg, 1991).

Beyers ve Goossens'e (1999) göre duygusal özerklik ergenlerle ilgili psikanalitik ve neoanalitik teorilerin merkezinde yer almaktadır. Steinberg (1999) ise duygusal özerkliği başkalarıyla ilişkiler açısından tanımlamakta, bağımlılıklardan vazgeçilme ve ebeveynlerden ayrılma olarak nitelendirmektedir. Tatar, Bildik, Yektaş, Hamidi ve Üzmen (2016) duygusal özerkliği ebeveynlere yönelik bağımlılıktan vazgeçilmesi ve onlardan ayrı bir birey olduğunu kavrayış olarak tanımlamaktadır. Duygusal özerkliğin dört bileşenden oluştuğu yönünde araştırmacılar arasında görüş birliği bulunmaktadır (Chen ve Drnbusch, 1998; Steinberg ve Silverberg, 1986). Bu bileşenler; bireyleşme, ebeveynlerden bağımsızlaşma, ebeveyni idealleştirmeme ve anne-babaların ebeveyn rollerinin dışındaki insanlar olarak algılanması olarak nitelendirilmektedir. Bireyleşme, ergenlerin ebeveynlerin onları anlamaması algısı olarak düşünülmektedir. Beyer ve Goosends (1999) duygusal özerkliğin stresli bir süreç olduğunu düşünmekte ve özellikle geçiş dönemlerinde olan ergenlerin ebeveynlerden bağımsızlaşmasının stresli olduğunu ifade etmektedir. Frank, Pirsch ve Wright (1990) ergenlerin ebeveynlerini idealleştirmemesinin ergenlerin güvensizlik duygusu ile ilişki olduğunu öne sürmektedir. Steinberg'e göre (2007) ise duygusal özerklik kazanan ergenlerin yardıma ihtiyaç duyduğu veya üzüldükleri zamanlarda bunu ebeveynlere az yansıtmaktadırlar. Bunların yanı sıra onlar ebeveynlerini her şeyi bilen ve güçlü kişiler olarak görmekten vazgeçerler. Ryan ve Lynch (1989, akt. Beyers ve Goossens, 1999) ergenlerde ve genç yetişkinlerde yüksek düzeyde duygusal özerkliğin, ebeveynlerini sevmemeleri ve güvenmemeleri ile ilişkili olduğunu iddia etmektedir. Giriş, problem cümlesi ile ilgili bilgiler içermelidir.

Günlük yaşamda değişen zorluklarla karşılaşmamız mümkün olabilmektedir. Kimi bireylerin bu gibi durumlarda başarısız olabildiği, zorluklara karşı direnebildiği görülmekte,

diğerlerinin ise zorluklarla mücadele edip, başarısızlıkların üstesinden gelebildiği söylenebilir. Her türlü olumsuzluğa rağmen başarısızlıkların üstesinden gelmeyi beceren bireylerin yılmazlık özelliği taşıdığı düşünülebilir. Yılmazlık (resilience) kavramının alan yazında çok sayıda tanımlarla açıklanmaya çalışıldığı görülmektedir. Kaner ve Bayramlı (2010) ve Arastaman'a göre (2011) kavramla ilgili yurtiçi ve yurtdışında yapılmış çeşitli çalışmalarda yılmazlık ifadesinin yanı sıra "sağlamlık", "dayanıklılık" ve "yenilmezlik", ifadelerinin de kullanıldığı görülmüştür.

Köken olarak Latince "resiliens" sözcüğünden kaynaklanmakta olan terim (Greene ve Conrad, 2002, Akt. Kaner ve Bayramlı, 2010) bir maddenin bükülür ve elastiki olması anlamını ifade etmektedir. Amerikan Heritage Sözlüğü'nde yılmazlık kavramı, hastalık, değişim ve kötü talihten kurtulup kısa sürede eski haline dönebilme becerisi olarak açıklanmaktadır (ahdictionary.com). Yılmazlık kavramı "bireylerin biyolojik, psikolojik ve çevresel riskler açısından zorlanma durumlarında bu durumdan daha güçlü bir şekilde çıkma, başarılı bir şekilde toparlanabilme becerisi, bireyin kendine tehdit oluşturan durumlarla başa çıkma süreci" olarak da ifade edilmektedir (Cowen, 1991, Akt. Çelik, 2013; Johnson, 2008; Walsh, 2006: 4). Bir başka tanımda yılmazlık bireylerin yaşamlarındaki zorluklarla karşı karşıya gelip bunları kabullenebilme ve karşılaşılan güçlüklerle rağmen çevreyle olan ilişkisini kesmeme yeteneği şeklinde açıklanmaktadır (Dass-Brailsford, 2005: 574). Prince-Embury (2015) ise bireysel yılmazlık kavramını olumsuzlukların üstesinden gelme veya olumsuz deneyimler sonucunda kendini toparlama olarak nitelendirmektedir.

Yılmazlık kavramıyla ilgili yapılan çalışmalar tarihsel süreç açısından değerlendirildiğinde genellikle 1950'li yıllardan başlayarak pozitif psikoloji alanında yapılan araştırmalarda, her türlü yaşam zorluklarına rağmen, duygusal bozukluklar ya da sosyal uyumsuzluklar göstermeyen bireyleri anlatmak için "ayakta kalanlar" (survivor) teriminin kullanıldığı görülmektedir (Arastaman, 2011: 13). Rutter (2006) yılmazlık kavramıyla ilgili alanyazındaki tanımların çoğunda, kavramın iki önemli ögesi içerdiğini belirtmektedir. Bunlardan biri önemli bir tehdeide veya zorluğa maruz kalmak, diğeri ise bu tehdeide ve zorluğa maruz kalmaya rağmen ayakta kalabilmek ve uyum sağlamak şeklinde açıklanmaktadır. Masten (2001) bireyin sahip olduğu psikolojik, fizyolojik, kültürel ve sosyolojik özelliklerin yılmazlığın belirginleşmesinde önemli etken olduğu düşünmektedir. Thomsen (2002) de buna benzer olarak öğrencide yılmazlığın ilerlemesinde aile tutumlarının, okulun ve çevrenin önemli olduğunu ifade etmektedir. Bu bağlamda bireylerin yılmazlık özelliklerinin öğrencilik yıllarında okul yaşamında geliştirilebileceği düşünülebilir. Okul yaşamında yılmazlık öğrencilerin akademik alandaki strese neden olan etmenler, baskılar ve aksiliklerle etkili bir biçimde başa çıkabilme yeteneği olarak nitelendirilmektedir (Martin ve Marsh, 2003).

Silah (2003) akademik başarı ya da not ortalamasını, öğrencilerin okul hayatlarında istendik davranışlara ulaşma seviyesi olarak tanımlamaktadır. Akademik başarı, istendik davranışlara ulaşma seviyesi olması ile birlikte, eğitim hayatının birçok aşamasında bir önceki kademede göstermiş olduğu başarı ölçütü olarak alınmaktadır. Örneğin başarılı bir liseye geçişte, üniversiteye giriş aşamasında, lisansüstü eğitime başvuru aşamasında ve iş başvurusunda bulunma süreçlerinde dikkate alınmaktadır. Bunun yanında öğrenci akademik başarısını olumsuz etkileyen etmenlerin belirlenmesi de büyük önem taşımaktadır. Öğrenci akademik başarısının artmasında fiziksel, psikolojik ve toplumsal etmenler rol oynamaktadır (Türnüklü, Zoraloğlu ve Gemici, 2001).

Altınkurt'a (2008) göre okula devamsızlık, okul yöneticilerinin, öğretmenlerin, ailenin, çevrenin, akademik kaygının ve bireysel faktörlerin etkili olduğu istenmeyen bir öğrenci davranışı olarak tanımlanmaktadır. Öğrenci devamsızlığının sebebi her ne olursa olsun, öğrencinin eğitim hayatını olumsuz etkilemesi kaçınılmazdır.

Alanyazında kavramlarla ilgili yapılmış çalışmalar incelendiğinde duygusal özerklik kavramının; ruh ve akıl sağlığı (Morsünbül, 2012), okul başarısı (Yılmaz, 2007), ebeveyn-ergen ilişkileri (Majorona, Brondino, Morelli ve Maes, 2017; Sandhu ve ve Kaur, 2012), psikososyal uyum değişkenleri (Beyers ve Goossens, 1999), akademik başarı ve sapkınlık davranışları (Chen ve Dornbusch, 1998), yılmazlık kavramının ise riskli davranışlar (Prince-Embury, 2015), mobbing (Kayacı, 2014), tükenmişlik (Çevik, Doğan ve Yıldız, 2016), duygusal dışavurum (Çelik, 2013), akademik başarı (Seban ve Perdeci, 2016) gibi farklı kavramlarla bir arada çalışıldığı görülmüştür. İki değişkenin beraber çalışıldığı bir çalışmaya rastlanmamakla beraber, her iki değişkenin de okul devamsızlığını ve akademik başarıyı etkilediğini gösteren çalışmalara rastlanmıştır (Arastaman 2011; Chen ve Drnbusch 1998; Johns, 2005; Lamborn ve Steinberg 1993). Bir öğrencinin bireyselleşmesi düzeyinin sonuçlarına odaklanan bu çalışmada, öğrencinin eğitim hayatının zorlukları karşısında yılmazlığı, okul devamsızlığı ve akademik başarısı üzerindeki etkisi araştırılmak istenmiştir. Bu kapsamda araştırmanın amacı; ortaokul öğrencilerinin duygusal özerklik düzeyleri ile öğrenci yılmazlığı düzeyleri arasındaki ilişkileri not ortalaması ve okul devamsızlığı değişkenleri ile beraber incelemektir. Araştırmada aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Ortaokul öğrencilerinin duygusal özerklik düzeyleri, öğrenci yılmazlık düzeyleri, not ortalaması ve okula devamsızlıkları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

2. Öğrenci yılmazlık düzeyi, not ortalaması ve okula devamsızlık öğrencilerin duygusal özerklik düzeyinin anlamlı bir yordayıcısı mıdır?

YÖNTEM

Ortaokul öğrencilerin görüşlerine bağlı olarak duygusal özerklik, öğrenci yılmazlığı, not ortalaması ve okul devamsızlığı arasındaki ilişkileri açıklamayı amaçlayan bu çalışma, yordayıcı ilişkisel tarama modelinde desenlenmiştir. Yordayıcı ilişkisel taramada “bağımsız değişkenden meydana gelen değişimlerin bağımlı değişkendeki değişimlerin ne kadarını açıkladığına odaklanılır” (Özdemir, 2018: 306).

Evren ve Örneklem

Çalışmanın evrenini Ankara İli merkez ilçelerinde 2016-2017 öğretim yılında kamuya bağlı ortaokullarda öğrenim gören 248.114 ortaokul öğrencisi oluşturmuştur. Araştırma evrenden alınan örneklem üzerinde yürütülmüştür. Örneklem büyüklüğünün belirlenmesinde örneklem büyüklükleri tablosundan yararlanılmış ve 248.114 büyüklüğündeki evreni .05 güvenirlilik ve %5 hata payı ile 384 öğrencinin temsil edebileceği belirlenmiştir (Balcı, 2005). Ancak anket geri dönüşlerinde yaşanması olası sorunlar nedeniyle araştırmanın uygulama aşamasında 600 öğrenciye anket uygulanmış ve bu anketlerden 584’si analiz edilmeye uygun halde geri dönmüştür. Katılımcılardan 271 (%46.7) kadın öğrenci, 313 (%53.3) erkek öğrencidir.

Veri Toplama Araçları

Duygusal özerklik ölçeği

Katılımcıların eğitim duygusal özerklik düzeylerini belirlemek için Steinberg ve Silverberg (1986) tarafından geliştirilen ve Deniz, Çok ve Duyan (2013) tarafından Türkçe’ye uyarlanmış olan “Duygusal Özerklik Ölçeği” kullanılmıştır. Ölçek; alt boyutları itibariyle alt ölçekler idealleştirmeme beş madde, bağımsızlık dört madde ve bireyleşme 5 madde olmak üzere toplam on dört maddeden oluşmaktadır. Ölçek, alt boyutlarının yanı sıra toplam puanı ile değerlendirilebilmektedir. Ölçek, maddeler “Bana tamamen uygun”dan (4 puan), “Bana hiç uygun değil”e (1 puan) doğru sıralanan 4 derecelmeli bir değerlendirme ölçeği üzerinde işaretlenmektedir. Orijinal ölçek 4 dereceli bir puanlamaya sahipken bu araştırma kapsamında 5 dereceli olarak uygulanması tercih edilmiştir. Ölçekte yer alan örnek maddeler arasında “Gençlerin bazı şeyleri ana babaları yerine en yakın arkadaşına danışması daha iyidir.” ve “Anababam çok nadir hata yapar.” yer almaktadır. Ölçeğin orijinal çalışmasında Cronbach alfa .82 olarak hesaplanmıştır (Deniz, Çok ve Duyan, 2013). Bu çalışmada 584 katılımcının görüşlerinden yararlanılmış ve ölçeğin geçerlik ve güvenirlilik çalışmaları, katılımcılardan toplanan 584 ölçek üzerinde yeniden yapılmıştır. Ölçeğin geçerliği doğrulayıcı faktör analizi ile (DFA) incelenmiştir. DFA çalışması LISREL 8.8 versiyonu ile gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda, ölçeğin üç boyutlu yapısı test edilmiştir. Yapılan hesaplamalar sonrasında ölçeğin üç boyutlu yapısının doğrulandığı ve orijinalindeki gibi aynı maddelerin aynı boyutlarda toplandığı

görülmüştür [$\chi^2=315.18$; $Sd=74$; $\chi^2/Sd=4.25$; $AGFI = .95$; $GFI = .97$; $NFI = .76$; $CFI = .80$; $IFI = .80$; $RMR = .079$; $RMSEA = .075$]. Mevcut araştırmada elde edilen uyum iyiliği sonuçları bir bütün olarak değerlendirildiğinde, ölçeğin üç boyutlu formunun geçerli olduğu ve yapılan hesaplamalar sonrasında Cronbach alfa değerinin ise .75 olduğu görülmüştür.

Öğrenci yılmazlığı ölçeği

Katılımcı öğrencilerin yılmazlık düzeylerini belirlemek için Arastaman (2011) tarafından geliştirilmiş “Öğrenci Yılmazlığı Ölçeği” kullanılmıştır. Ölçek toplam on yedi madde ve dört alt boyuttan oluşmaktadır. Bu alt boyutlar; kararlılık, girişimcilik ve iletişim, öz- yeterlik ve umut ve sorun çözme becerileri’dir. Ölçek (1) hiçbir zaman , (2) nadiren, (3) ara sıra, (4) çoğu zaman, (5) her zaman arasında değer alan beş dereceli Likert tipi bir ölçektir. Ölçekte yer alan örnek maddeler arasında “Zorlukla karşılaşmamayı ümit ederim” ve “Duygularımı kontrol edebilirim” yer almaktadır. İç tutarlık katsayısı ölçeğin orijinal çalışmasında kararlılık alt boyutunda .69, girişimcilik ve iletişim, alt boyutunda .66, öz- yeterlik ve umut alt boyutunda .69 ve sorun çözme becerileri alt boyutunda .59 olarak hesaplanmıştır. Bu çalışmada ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları, katılımcılardan toplanan 584 ölçek üzerinde yeniden yapılmıştır. Ölçeğin geçerliği doğrulayıcı faktör analizi ile (DFA) incelenmiştir. DFA çalışması LISREL 8.8 versiyonu ile gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda ölçeğin dört boyutlu yapısı test edilmiştir. Yapılan hesaplamalar sonrasında Ölçeğin dört boyutlu yapısının doğrulandığı ve orijinalindeki gibi aynı maddelerin aynı boyutlarda toplandığı görülmüştür [$\chi^2 = 296.65$; $Sd=97$; $\chi^2/Sd=3.05$; $AGFI = .97$; $GFI = .98$; $NFI = .90$; $CFI = .93$; $IFI = .93$; $RMR = .15$; $RMSEA = .059$]. Mevcut araştırmada elde edilen uyum iyiliği sonuçları bir bütün olarak değerlendirildiğinde, ölçeğin dört boyutlu formunun geçerli olduğu, yapılan hesaplamalar sonrasında da ölçeğin Cronbach alfa değerinin .92 olduğu görülmüştür.

Kişisel bilgi formu

Bu bölümde öğrencilere cinsiyetleri, bir önceki eğitim öğretim yılında kaç gün devamsızlık yaptıkları ve genel not ortalamaları sorulmuştur.

Verilerin Analizi

Veri toplama araçları, okul müdürlerinin izni alınarak, ders aralarında, araştırmacılar tarafından öğrencilere şahsen uygulanmıştır. Araştırma verileri 2017 yılının Ocak ve Şubat aylarında toplanmıştır. Çalışmaya öğrenciler istekli olarak katılmışlardır. Ölçeklerin doldurulması katılımcıların yaklaşık olarak 10 dakikasını almıştır. Veriler doğrulayıcı faktör analizi (DFA), regresyon analizi ve Pearson korelasyon ile çözümlenmiştir. Duygusal özerklik, öğrenci yılmazlığı ölçeklerine ilişkin Normallik Testi sonuçlarına göre verilerin çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) değerleri .05 anlamlılık düzeyinde incelenmiştir. Maddelerin

toplam puan ortalamasına ait çarpıklık değerleri -.13 ile -1.2, basıklık değerleri .11 ile 1.9 arasında değişmektedir ve veri seti içerisinde uç değer olmadığı belirlenmiştir. Çarpıklık ve basıklık katsayısı, ± 3 sınırları içinde kalıyorsa, puanların normal dağılım gösterdiği şeklinde yorumlanabilmektedir (Büyüköztürk, Köklü ve Çokluk-Bökeoğlu, 2007). Bu durumda parametrik testleri kullanılması gerektiği sonucuna varılmıştır.

BULGULAR

Ortaokul öğrencilerinin duygusal özerklik düzeyleri, yılmazlık düzeyleri, not ortalaması ve okula devamsızlıkları arasındaki ilişkileri test etmek amacıyla korelasyon analizi yapılmış ve sonuçlar Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. Değişkenler arası Korelasyon Katsayıları

Değişken	1	2	3	4
1 Duygusal Özerklik	1			
2 Öğrenci Yılmazlığı	.481*	1		
3 Okula devamsızlık	-.102*	-.113*	1	
4 Not Ortalaması	.108*	.170*	-.107*	1

* $p < .01$

Tablo 1'den izlenebileceği gibi duygusal özerklik ile öğrenci yılmazlığı arasında orta düzeyde, pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir ($r = .481$; $p < .01$). Yine Tablo 1'den görüldüğü üzere duygusal özerklik ve okula devamsızlık arasında düşük düzeyde, negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğu ($r = -.102$; $p < .01$) ve duygusal özerklik ve öğrencilerin not ortalaması arasında düşük düzeyde, pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğu ($r = .108$; $p < .01$) görülmektedir. Tablo 1'den görüldüğü üzere öğrenci yılmazlığı ve okula devamsızlık arasında düşük düzeyde, negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğu ($r = -.113$; $p < .01$) ve öğrenci yılmazlığı ve öğrencilerin not ortalaması arasında düşük düzeyde, pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğu ($r = .170$; $p < .01$) görülmektedir.

Öğrencilerin yılmazlık düzeyi, okula devamsızlığı ve not ortalamasının duygusal özerkliği ne oranda açıkladığını belirlemek amacıyla regresyon analizinden yararlanılmış ve sonuçlar Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2. Değişkenlerin Duygusal Özerkliği Yordama Düzeylerine İlişkin Regresyon Sonuçları

Değişken	B	Standart Hata B	β	t	p
Öğrenci Yılmazlığı	.374	.029	.472	12.73	.000*
Okula devamsızlık	-.040	.032	-.046	-1.26	.208
Not Ortalaması	.021	.033	.023	.627	.531

$R = .484$; $R^2 = .234$; $F = 59.152$; $p = .000$

* $p < .05$

Tablo 2'den de izlenebileceği gibi, duygusal özerklik, öğrenci yılmazlığı, okula devamsızlık ile öğrencilerin not ortalaması arasında orta düzeyde ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($R = .484$; $R^2 = .234$; $p < .05$). Bu bulgulara göre duygusal özerkliğin % 23'ü öğrenci yılmazlığı, okula devamsızlık ve öğrencilerin not ortalaması tarafından açıklanmaktadır. Standardize edilmiş regresyon katsayısına göre (β) öğrenci yılmazlığı ($t = 12.73$, $p < .05$), duygusal özerkliğin anlamlı bir yordayıcısıdır. Fakat okula devamsızlık ($t = -1.26$, $p > .05$) ve öğrencilerin not ortalaması ($t = .627$, $p > .05$) duygusal özerkliğin anlamlı bir yordayıcısı değildir.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu çalışma, Ankara ili merkez ilçelerinde 2016-2017 öğretim yılında öğrenim gören 584 öğrencinin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Çalışmada öğrencilerin duygusal özerklik düzeyleri ve öğrenci yılmazlığı düzeyleri, not ortalaması ve okula devamsızlık arasındaki ilişkinin eğitim örgütlerindeki görünüşleri incelenmiştir.

Araştırmada duygusal özerklik ve öğrenci yılmazlığı arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmüştür. Öğrencilerin duygusal özerklik düzeyleri arttıkça öğrenci yılmazlığına ilişkin algı düzeyleri de artmaktadır. Duygusal açıdan bireyselleşen öğrencinin eğitim hayatının zorlukları karşısında daha güçlü olduğu söylenebilir. Araştırma sonuçlarında duygusal özerklik ve okula devamsızlık arasında negatif yönlü bir ilişkinin olduğu görülmüştür. Diğer bir ifadeyle, okula devamsızlık azaldıkça duygusal özerklik artmaktadır veya duygusal özerkliğin artması okul devamsızlığını azaltmaktadır. Köseoğlu ve Erçevik (2015) çalışmasında da benzer bulgulara rastlanmıştır. Duygusal özerkliği artan ergenin, kendisi için neyin daha faydalı olduğunu bilecek kadar bireyselleştiği ve birey olarak kendi faydasına hareket edebilmeye başladığı düşünülmektedir. Diğer bir durumda okul ile devam ilişkisi kuran öğrencilerin, okul büyüklerinden (öğretmen ve idareciler) olumlu etkilendikleri görülmektedir. Veli, okul yönetimi ve rehberlik servisi işbirliğinde öğrencilerin okul devamsızlığı yapmamasının sağlanmasının önemi anlaşılmaktadır.

Duygusal özerklik ile öğrencilerin not ortalaması arasında pozitif yönlü anlamlı ilişkinin olduğu görülmüştür. Diğer bir ifadeyle, not ortalaması yükselen öğrencilerin duygusal özerklik düzeyinin de arttığı gözlenmiştir. Bu bulgu Chen ve Dornbusch (1998) ve Lamborn ve Steinberg (1993) tarafından yapılan çalışma bulgularını destekler niteliktedir. Öğrencilerde akademik başarı artırımının öğrencinin kendini başarılı hissetmesinin bağımsızlaşmasında etkisi olduğu görülmektedir.

Akademik başarının öğrencinin bireyselleşmesini, bağımsız hareket edebilmesini sağlayıcı bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Ergenlerin sosyalleşebilmesi, topluma uyum sağlayabilmesi, sağlıklı bir yetişkin olabilmesi için onların yerine getirmesi gereken önemli görevlerden birisi de özerklik gelişimidir. Duygusal özerklik, ergenlerin ana-baba ve akranlardan duygusal olarak bağımsızlaşabilmesini ve birey olarak karar alabilmesini, kararlarını özerk bir şekilde uygulayabilmesi biçiminde ifade edilmektedir (Tatar, Bildik, Yektaş, Hamidi ve Özmen, 2016). Bu nedenle, duygusal özerklik kavramı ergenlerin gelişiminde önemli olmakla beraber birey ve toplum için de önem arz etmektedir. Şöyle ki, yüksek düzeyde duygusal özerkliğe sahip olan ergenlerin bağımsızlaşması, birey olarak davranabilmesi olumlu bir durum olarak nitelendirilmektedir. Fakat bunun yanında yüksek düzeyde duygusal özerkliğe sahip ergenlerde olumsuz olarak nitelendirilebilecek durumlar da söz konusu olabilmektedir. Genel olarak ergen davranışlarının temelinde, ergenlik öncesinde ailesi ile kurduğu etkileşim yatmaktadır. Ergenlik öncesinde ailesi ile duygusal paylaşımı yüksek olan çocukların duygusal özerkliğini daha hızlı sağladığı ve olumlu davranışlar seğılediği görülmektedir (Marusak, Thomason, Sala-Hamrick, Crespo ve Rabinak, 2018). Duygusal özerklik ile ilgili yapılan çalışmalarda yüksek düzeyde duygusal özerklik gösteren ergenlerin suç içeren faaliyetlerde bulunma ihtimalinin yüksek olduğu sonucuna varılmıştır (Lamborn ve Steinberg, 1993). Yine duygusal özerklik sonucunda ergenlerin aileden kopması ve bu özerkliğin ergeni yalnızlığa götürdüğü tespit edilmiştir (Majorano, Brondino, Morelli ve Maes, 2017). Bu sebeple duygusal özerklik kavramının ergenlerin gelişiminde oynadığı rol önem teşkil etmektedir.

Araştırma sonuçlarında öğrenci yılmazlığı ile okula devamsızlık arasında negatif yönlü bir ilişkinin olduğu görülmüştür. Başka bir ifadeyle, okula devamsızlık azaldıkça öğrenci yılmazlığı artmaktadır. Bu bulgu, Anderson, Christenson, Sinclair ve Lehr (2004) ve Arastaman'ın (2011) çalışma bulguları ile uyumludur. Yüksek öğrenci yılmazlığı olan öğrencilerin karar alma ve uygulama sürecinde başarılı olduğunu, zorluklar karşısında pes etmediği, okul ortamından kaçma eğiliminde olmadıkları görülmektedir.

Öğrencilerin yılmazlık düzeyleri ile not ortalaması arasında pozitif yönlü anlamlı ilişkilerin olduğu saptanmıştır. Diğer bir ifadeyle not ortalaması yükseldikçe öğrencilerde yılmazlığın arttığı gözlenmiştir. Okul devamsızlığı ile akademik başarısı arasında negatif yönlü

anlamli ilişkilerin olduğu saptanmıştır. Okula devamsızlık yapan öğrencilerin derslerden kopması ve başarısının düşmesinin beklenen bir bulgu olduğu söylenebilir. Bu sonuçlar Arastaman (2011)'ın çalışma bulguları ile benzerlik göstermektedir. Bu kapsamda devamsızlığı azaltıcı tedbirler alınması ve devamsızlık yapan öğrencilerin sorunlarının çözülmesinin önemli olduğu düşünülmektedir. Bu bulgulara dayanarak öğrenci yılmazlığını artırıcı önlemler alınması, okul devamsızlığını azaltıcı ve akademik başarısını artırıcı etkisi olacağı söylenebilir.

Regresyon analizi sonuçları ise sadece öğrenci yılmazlığının duygusal özerkliğin anlamli bir yordayıcısı olduğunu göstermiştir. Diğer bir ifadeyle, öğrenci yılmazlığının duygusal özerklik üzerinde etkisinin bulunduğu görülmüştür. Bu sonuç öğrencinin olaylar karşısında yılmamasının duygusal özerkliğı sağlamasında etkisini göstermektedir.

Araştırma sonuçlarına göre öğrenci yılmazlığı ve duygusal özerkliğin öğrencilere kazandırılması önemlidir. Bu açıdan yılmazlığı geliştiren faktörlerin ve duygusal özerkliğı öğrencide geliştirici unsurların bilinmesinin eğitim yöneticilerine, öğretmenlere, ailelere ve topluma birçok yarar sağlayacağı tahmin edilmektedir. Okul devamlılığını artırıcı, Bakanlık düzeyinde ve okullar özelinde çalışmalar yapılması önerilebilir. Ebeveynler için, çocuklarla etkili iletişim kurma becerileri geliştirme, aile bağlarını artırıcı eğitimler verme, ergenlik öncesi çocuklarla sağlıklı ebeveynlik yapma gibi halk eğitim merkezlerinde ya da örgün eğitim kurumlarında eğitimler düzenlenmesi önerilebilir. Bu araştırma 2016-2017 eğitim öğretim yılında Ankara ili merkez ilçelerindeki resmi ortaokullarda eğitim gören öğrencilerin görüşleriyle sınırlıdır. Çalışma özel okullarda veya daha büyük örnekleme de tekrarlanabilir.

KAYNAKÇA

- Amerikan Heritage Sözlüğü. <https://ahdictionary.com/word/search.html?q=resilience> Erişim tarihi: 30.04.2017
- Altunkurt, Y. (2008). Öğrenci devamsızlıklarının nedenleri ve devamsızlığın akademik başarıya olan etkisi. *Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20, 129-142.
- Arastaman, G. (2011). *Öğrenci yılmazlığına etki eden faktörlere ilişkin Ankara ili genel ve anadolu lisesi yönetici, öğretmen ve öğrenci görüşleri*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Balcı, A. (2005). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntem, teknik ve ilkeler*. Ankara: Pegem Yayınları
- Beyers, W., & Goossens, L. (1999). Emotional autonomy, psychosocial adjustment and parenting: interactions, moderating and mediating effects. *Journal of Adolescence*, 22, 753-769.

- Collins, A., Gleason, T., & Sesma, A. (1997). Internalization, autonomy, and relationships: Development during adolescence. In J. E. Grusec, & L. Kuczynski (Eds.), *Parenting and children's internalization of values* (pp. 78-99). New York: Wiley.
- Chen, Z., & Dornbusch, S. (1998). Relating aspects of adolescent emotional autonomy to academic achievement and deviant behavior. *Journal of Adolescent Research, 13*(3), 293-319.
- Çelik, E. (2013). Lise son sınıf öğrencilerinin yılmazlık özelliklerinin duygusal dışavurum açısından değerlendirilmesi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 17*(2), 221-236.
- Çevik, G. B., Doğan, İ., & Yıldız, M. A. (2016). Pedagojik formasyon eğitimi alan öğrencilerin yılmazlık ve tükenmişliklerinin incelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 12*(3), 971-984.
- Dass-Beaiford, P. (2005). Exploring resiliency: Academic achievement among disadvantaged black youth in South Africa. *South African Journal of Psychology, 35*(3), 572-591.
- Deniz, M., Çok, F., & Duyan, V. (2013). Duygusal özerklik ölçeğinin ergenler için uyarlanması ve psikometrik özellikleri. *Eğitim ve Bilim, 38*(167), 352-363.
- Feldman, S., & Rosenthal, D. (1991). Age expectations of behavioral autonomy in Hong Kong, Australian and American youth: The Influence of family variables and adolescents' values. *International Journal of Psychology, 26*(1), 1-23.
- Fozio-Thielk, L. (2015). *Examination of emerging adults' autonomy and parental monitoring under varying living arrangements*. Unpublished PhD Dissertation, Northcentral University, Prescott Valley, Arizona, USA.
- Frank, S., Pirsch, L., & Wright, V. (1990). Late adolescents' perceptions of their parents: Relationships among de-idealization, autonomy, relatedness, and insecurity and implications for adolescent adjustment and ego identity status. *Journal of Youth and Adolescence, 19*, 571-588.
- Johns, S. (2005). *Student achievement, risk and resiliency in elementary schools*. Unpublished PhD Dissertation, Wayne State University, Detroit.
- Johnson, B. (2008). Teacher-student relationships, which promote resilience at school: A micro-level analysis of students' views. *British Journal of Guidance & Counseling, 36*(4), 385-398.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2005). Autonomy and relatedness in cultural context: implications for self and family. *Journal of Cross-Cultural Psychology, 36*(4), 403-422.

- Kaner, S., & Bayraklı, H. (2010). Aile yılmazlık ölçeği: geliştirilmesi, geçerliği ve güvenilirliği. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 11(2), 47-62.
- Kayacı, Ü. (2014). Akademik ortamlarda psikolojik şiddet (mobbing) ve yılmazlık. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 12(2), 67-78.
- Köseoğlu, S. A., & Erçevik, A. (2015). Lise öğrencilerinin duygusal özerklik ve sosyal destek düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(2), 198-216.
- Köklü, N., Büyüköztürk, Ş., & Bökeoğlu-Çokluk, Ö. (2007). *Sosyal bilimler için istatistik*. Ankara: Pegem A yayıncılık.
- Lamborn, S., & Steinberg, L. (1993). Emotional autonomy redux: Revisiting Ryan and lynch. *Child Development*, 64, 483-499.
- Lehr, C. A., Sinclair, M. F., & Christenson, S. L. (2004). Addressing student engagement and truancy prevention during the elementary school years: A replication study of the check and connect model. *Journal of Education for Students Placed At-Risk*, 9(3), 279-301.
- Marusak, A., Thomason, M.E., Sala-Hamrick K., Crespo L., & Rabinak, C.A. (2017). What's parenting got to do with it: emotional autonomy and brain and behavioral responses to emotional conflict in children and adolescents. *Developmental Sciences*. <https://doi.org/10.1111/desc.12605>
- Majorano, M., Brondino, M., Morelli, M., & Maes, M. (2017). Quality of relationship with parents and emotional autonomy as predictors of self-concept and loneliness in adolescents with learning disabilities: the moderating role of the relationship with teachers. *Journal of Child and Family Studies*, 26(3), 690-700.
- Martin, J. A., & Marsh, H. W. (2003). *Academic resilience and the four-Cs: confidence, control, composure and commitment*. (Paper presented at NZARE AARE), Auckland, New Zealand.
- Masten, A. S. (2001). Ordinary magic: Resilience processes in development. *American Psychologist*, 56(3), 227-238.
- Morsünbül, Ü. (2012). Özerklik ve ruh sağlığına etkisi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 4(2), 260-278.
- Özdemir, M. (2018). *Eğitim yönetimi. alanın temelleri ve çağdaş yönelimler*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Özdemir, Y., & Çok, F. (2011). Ergenlikte özerklik gelişimi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(36), 152-164.

- Prince-Embury, S. (2015). Risk behavior and personal resiliency in adolescents. *Canadian Journal of Psychology, 30*(3), 209-217.
- Russell, S., & Bakken, R. (2002). Development of autonomy in adolescence. Neb Guide University of Nebraska- Lincoln Extension, Institute of Agriculture and Natural Resources. <http://www.basicknowledge101.com/pdf/Development%20of%20Autonomy%20in%20Adolescence.pdf> Erişim tarihi: 30.05.2017.
- Rutter, M. (2006). Implications of resilience concepts for scientific understanding. *Annals of the New York Academy of Sciences, 1094*, 1-12.
- Sandhu, D., & Kaur, D. (2012). Adolescent problem behavior in relation to emotional autonomy and parent- child relationship. *Canadian Social Science, 8*(1), 29-35.
- Seban, D., & Perdeci, B. (2016). Alt sosyoekonomik düzey bir ailede yetişen çocukların akademik başarıları ile yılmazlıkları arasındaki ilişki: Bir vaka incelemesi. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi, 4*(3), 106-126.
- Sessa, F., & Steinberg, L. (1991). Family structure and the development of autonomy in adolescence. *Journal of Early Adolescence, 11*, 38-55.
- Silah, M. (2003). Üniversite öğrencilerinin akademik başarılarını etkileyen çeşitli nedenler arasından süreksiz durumluk kaygısının yeri ve önemi. *Eğitim Araştırmaları Dergisi, 10*, 102-115.
- Spear, H., & Kulbok, P. (2004). Autonomy and adolescence: A concept analysis. *Public Health Nursing, 21*(2), 144-152.
- Steinberg, L., & Silverberg, S. (1986). The vicissitudes of autonomy in early adolescence. *Child Development, 57*, 841-851.
- Steinberg, L. (1999). *Adolescence* (5th ed). Boston: McGraw- Hill.
- Steinberg, L. (2007). *Ergenlik* (Yayına Haz. Figen Çok). Ankara: İmge Kitabevi.
- Tatar, A., Bildik, T., Yektaş, Ç. Hamidi, F., & Üzmün, E. (2016). Duygusal özerklik ölçeği'nin türkçe'ye uyarlanması ve klinik başvurusu olmayan ergen öğrencilerde duygusal özerkliğin incelenmesi. *Nobel Medicus, 12*(1), 39-48.
- Thomsen, K. (2002). *Building resilient students*. California: Corwin Press Inc.
- Türnüklü, A., Zoraloğlu, Y., & Gemici, Y. (2001). İlköğretim okullarında okul yönetimine yansıyan disiplin sorunları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetim Dergisi, 27*, 417-441.

Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük.

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.59047ed7d0fe55.70785195. Erişim tarihi: 25.04.2017

Yılmaz, Y. (2007). *Anne-baba tutumları ile ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin okul başarıları ve özerkliklerinin gelişimi arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Walsh, F. (2006). *Strengthening family resilience*. New York: Guilford Publications.